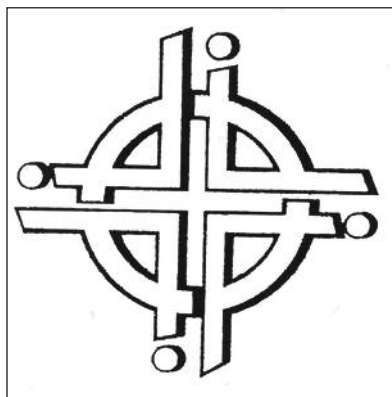

SVĚTOVÝ DEN MODLITEB 2014

EGYPT

Informace o zemi, výkladové poznámky a
text k pohlednici

INFORMACE O ZEMI

Egyptská arabská republika, arabsky Džamhúrjja Misr al'-Arabjja (zkráceně Misr), leží na severovýchodním pobřeží Afriky. Její severní hranici omývá Středozemní moře, na východě Rudé moře, na jihu hraničí se Súdánem a na západě s Libyí. Rozkládá se na více než milionu kilometrů čtverečných, z toho pevninská část zabírá 995 000 kilometrů čtverečných a zbytek tvoří vodní hladina.

Hlavním městem Egypta je Káhira, žije v ní už 20 milionů obyvatel. Nejvíce se rozrůstají chudinská předměstí. K dalším významným městům patří Alexandrie, Port Said, Ismailjja, Suez, Asijút, Míinja, Luxor a Asuán. Egypt má 87 milionů obyvatel, tedy tolik jako Německo. Obyvatelstva rychle přibývá, od roku 1960 se jeho počet zdvojnásobil a očekává se, že za dalších 20 let dosáhne 100 milionů. Přitom téměř všichni lidé žijí na 3 procentech rozlohy státu – na úzkém pásu úrodné půdy podél řeky Nil. Ostatní území je pokryto nehostinnou vyprahlou pouští. Údolí Nilu patří k nejhustěji zalidněným oblastem světa. Podnebí Egypta se vyznačuje horkým a suchým létem a mírnou zimou s občasnými dešti. Úředním jazykem je arabština, z evropských jazyků se lze nejlépe domluvit anglicky. Státním náboženstvím je sunitský islám, ke kterému se hlásí 88% obyvatelstva. Islám ovlivňuje všechny životní oblasti a víra patří samozřejmě k životu. Islám ovlivňuje všední den i průběh roku se všemi tradicemi a slavnostmi. Obyvatelstvo tvoří z 99% Egypťané, zbývající 1% připadá na Núbijce, Armény, Řeky, Italy a další Evropany. Úřední měnou je egyptská libra. Egypt je republika v čele s prezidentem. Je to nejlidnatější arabská země a druhá nejlidnatější na africkém kontinentě. V Africe patří k nejvyspělejším státům, ale mnoho obyvatel žije v bídě. Odhaduje se, že 40 % Egypťanů nemá více než dva americké dolary na den. Zemědělství, které zaměstnává třetinu obyvatelstva, je soustředěno v úzkém pruhu podél řeky Nil a v jeho deltě. Pěstuje se rýže, kukuřice, pšenice, bavlna, cukrová třtina, olivy, proso, zelenina, víno, citrusy a další ovoce. Chovají se ovce, kozy, velbloudi a buvoli. Nejdůležitější surovinou je ropa a zemní plyn. Ze zpracovatelského průmyslu převládá průmysl textilní a potravinářský. Dobrým zdrojem příjmů je cizinecký ruch, poplatky z průjezdu lodí Suezským průplavem a poplatky z převodu peněz lidí, kteří pracují v zahraničí - v Evropě nebo v bohatých státech Blízkého východu.

Rozhodující význam pro celé egyptské hospodářství má řeka Nil. Nil protéká asi 10 % afrického kontinentu, vedle Egypta také Súdánem, Eritreou, Etiopíí, Keňou, Ugandou, Kongem, Rwandou a Tanzanií. Pramení v Etiopii jako Bílý a Modrý Nil a oba prameny se stékají

v Súdánu u hlavního města Chartúmu. Otázkou je, komu Nil vlastně patří. V roce 1959 bývalá britská koloniální správa rozdělila nespravedlivě velkou část vody Nilu mezi Egypt (66 %) a Súdán (22 %) a teprve zbytek připadl na další jmenované státy. Ty nyní volají po nové smlouvě a spravedlivějším rozdělení, zvyšuje se politické napětí mezi Egyptem a jeho sousedy. Ukazuje se, že Egypt bude muset s vodou racionálněji hospodařit a snížit spotřebu. Má se toho docílit stavbou podzemních zavlažovacích kanálů, kropením v noci, efektivnějším hospodařením na zemědělské půdě a pěstováním plodin méně náročných na vodu.

V Egyptě vznikla jedna z nejstarších civilizací světa. Podle knihy Genesis (10. a 11. kapitoly) byl Egypt po potopě osídlen Misraimem, synem Hama. Od Misraima pochází slovo Misr, arabský název Egypta. Zprávy o dějinách Egypta sahají až k období stavby pyramid v letech 4 000 až 2 700 před Kristem. Je to éra Staré říše, jejímž střediskem byl Memphis. Stará říše zanikla roku 2000 před Kristem a vznikla Střední říše, která přestěhovala hlavní město na jih a staly se jím Théby. V té době žil Abrahám. V roce 1 600 před Kristem vznikla Nová říše, éra králů. V té době žil Josef, který dočasně pobýval v Egyptě.

Roku 27 před Kristem se Egypt stal součástí římského impéria a hlavním městem se stala Alexandrie. V ní 70 učenců připravilo překlad Starého zákona z hebrejštiny do řečtiny, tzv. Septuagintu. Kostel Abu Sarga ve staré části Káhiry zobrazuje důležitou událost té doby - útěk Svaté rodiny do Egypta. Má se zato, že Svatá rodina žila blízko kostela a Josef pracoval na stavbě římských opevnění. V období římské nadvlády proniklo do Egypta křesťanství prostřednictvím Egypťanů, kteří byli v Jeruzalémě o svatodušních svátcích a slyšeli evangelium ve vlastním jazyce.

Založení první egyptské církve se tradičně přisuzuje svatému Markovi. Také se má zato, že svatý Marek zřídil slavnou Alexandrijskou teologickou školu, která významně přispěla ke vzniku světové církve. Studovalo na ní mnoho křesťanských myslitelů, jako Origenés, Klement Alexandrijský a svatý Antonín. Ten byl také zakladatelem mnišských řádů. Klášter svatého Antonína u Rudého moře byl založen v tomto období.

Pronásledování egyptské církve od Římanů dosáhlo vrcholu za císaře Diokleciána v roce 284 po Kristu. Tímto datem začíná také kalendář, známý jako Kalendář mučedníků. Způsoby pronásledování jsou v něm zobrazeny. Pronásledování církev nezničilo, ale naopak posílilo. Alexandrijský sbor začal zaujímat mezi ostatními vedoucí postavení a stal se druhým největším, hned za římským. Vysílal misionáře i do jiných částí světa. Pronásledování křesťanů skončilo až v roce 312 za císaře Konstantina, tehdy se křesťanství také stalo státním náboženstvím. Původní démotické písmo bylo nahrazeno novým, které použilo řeckou abecedu a doplnilo ji sedmi písmeny z démotického písma. Toto písmo používali Koptové.

Slovo Kopt pochází z řeckého Aigyptos, což znamená Egypt. Koptština se záhy stala nejužívanějším jazykem Egypta.

V roce 638 obsadili Egypt Arabové a přinesli nové náboženství – islám. Egypťané si museli vybrat, zda zůstanou křesťany nebo se stanou muslimy. Arabové vyvíjeli na křesťany silný nátlak, aby přestoupili k islámu. Mnozí Koptové byli systematicky utlačováni. Káhira se stala hlavním městem a univerzita Al Azhar největší islámskou univerzitou na Středním východě a centrem islámské kultury a náboženství.

V roce 1517 se Egypt stal provincií Osmanské říše. Nastalo období špatné vlády a hospodářského úpadku. V roce 1798 vtrhl do Egypta Napoleon, ale v roce 1801 byl poražen. Roku 1805 se stal vládcem Egypta Albánec Muhammad Alí. Vybudoval silný centralizovaný stát.

Po otevření Suezského průplavu roku 1869 vzrostl strategický význam Egypta. Finanční problémy a vnitřní boje přispěly k jeho okupaci Velkou Británií roku 1882. Egypt nadále formálně zůstal součástí Turecké říše, ale ve skutečnosti byl součástí Britského impéria. Po vstupu Turecka do 1. světové války na straně německého bloku, byl v roce 1914 v Egyptě vyhlášen britský protektorát.

Po 1. světové válce sílil egyptský nacionalismus, až Velká Británie v roce 1922 formálně vyhlásila Egypt nezávislým královstvím. Vliv v zemi si však udržela až do 50. let, kdy byla zrušena anglicko-egyptská spojenecká smlouva. Po nepokojích v oblasti Suezského průplavu se v roce 1952 skupina Svobodných důstojníků v čele s Gamálem Abdul Nasírem zmocnila Káhiry a donutila krále Fárúka k abdikaci. O rok později byl Egypt prohlášen republikou. Nasír se stal později prezidentem. I když vládl zemi velmi autokraticky a zrušil politické strany, byl velmi populární. Byl považován za velkého vůdce arabského světa. V roce 1956 vyhlásil znárodnění anglicko-francouzské Společnosti suezského průplavu. Suezská krize brzy přerostla v ozbrojený konflikt s Velkou Británií, Francií a Izraelem.

Egypt hrál dále důležitou úlohu v politice Středního východu. Po několika válkách s Izraelem podepsal prezident Sadat v roce 1979 s Izraelem mírovou dohodu. Za to byl Egypt vyloučen z Ligy arabských států a dostal se v arabském světě do izolace. Mírová smlouva spolu se Sadatovou politikou „otevřených dveří“ sice přilákala zahraniční investory, ale vzedmula vlnu odporu ze strany radikálních islamistů. Ti Sadata v roce 1981 úkladně zavraždili. Jeho nástupcem se stal Muhammad Husní Mubárak, který stál v čele Národní demokratické strany. Frustrace z jeho třicetileté vlády charakteristické falešnou demokracií, kulhající ekonomikou, rostoucí nezaměstnaností a zvyšující se korupcí ve vládních kruzích vedla k revoluci vedené mladými osvícenými lidmi, Mubárak byl svržen a uvězněn. V příštím roce se stal pre-

zidentem Muhammad Mursí, představitel Muslimského bratrstva. Po svržení Mubáraka nastala politická nejistota, poklesl počet turistů i zahraničních investorů a došlo k masivnímu hospodářskému propadu. Zvýšily se životní náklady. Mnozí obyvatelé jsou zklamáni, že revoluce v roce 2011 nesplnila jejich očekávání a nezlepšila situaci.

V současné egyptské společnosti zůstávají křesťané výrazně v menšině. Největší koptská církev má asi 8 milionů členů. Většina Koptů patří ke koptské pravoslavné církvi. Od ní se oddělily koptská katolická církev a koptská evangelická církev. Koptské církve mají za sebou nejen dlouhou tradici, ale i zvláštní spiritualitu. Snaží se oživit své tradice prostřednictvím koptského ortodoxního kulturního střediska. Původně se myslelo, že katolická církev začala v Egyptě působit v letech 1775-1822, ale badatelé potvrdili existenci koptské katolické církve už v roce 451, kdy se na Chalcedonském koncilu alexandrijská církev rozdělila na většinovou - ortodoxní a menšinovou - katolickou. V roce 1219 František z Assisi navštívil Egypt, sblížil se s místními křesťany a pokusil se o jejich sjednocení.

Evangelickou egyptskou církev založili misionáři v 17. století. Nejdříve přišli Němci, později Britové. Šířili bibli a křesťanskou literaturu v arabštině a evangelizovali obyvatelstvo. Založili kostely v Káhiře, Alexandrii a podél Suezského průplavu. Američtí presbyteriánští misionáři postavili několik škol a kostelů po celé zemi. V některých městech zřídili také nemocnice a zdravotnická zařízení. V 19. století dorazili i misionáři z Holandska.

Současný Egypt se může pyšnit třemi nositeli Nobelovy ceny. Nejslavnější byla Nobelova cena míru, kterou dostal v roce 1978 Anwar Sadat. Známé jsou výkony egyptských sportovců, zejména fotbalistů. Ve filmovém světě je dobře zapsán Káhirský mezinárodní filmový festival. Egyptský filmový průmysl je největší v arabsky mluvícím světě. Egyptané vynikli také v literatuře a umění.

Ve starém Egyptě měly ženy zřejmě rovnoprávné postavení s muži. Všechno záviselo spíše na společenském zařazení než na pohlaví. Řecké a římské období bylo výrazně patriarchální. Významná rozhodnutí činili muži, ženy pečovaly o děti a domácnost. Změna nastala až po příchodu křesťanství. Další změnu přinesl islám. Postavení žen v křesťanských a muslimských rodinách se výrazně lišilo. V přísně muslimských rodinách rozhodovali o všem výhradně muži.

Od 70. let se postavení žen v egyptské společnosti pozvolna mění. Podle vládních odhadů se počet zaměstnaných žen za léta 1978-80 zdvojnásobil. Pracují hlavně ve školství, zdravotnictví, ale i v průmyslu. Mnohé zastávají jen špatně placenou práci v továrnách, úřadech nebo službách. V roce 1990 tvořily ženy více než 12 % průmyslových dělníků, hlavně v textilním, potravinářském a farmaceutickém průmyslu. Na postavení egyptských žen začíná

mít vliv i rostoucí migrace Egypťanů za prací do sousedních zemí. Studie Mezinárodní organizace pro migraci ukázala, že ve dvou třetinách oslovených domácností migrantů vedly ženy po dobu nepřítomnosti manžela domácnost a také o ní rozhodovaly. Peníze, které dostávaly, činily 43 % celkových příjmů domácností. Více než polovina manželek těchto migrantů rozhodovala, jak budou peníze využity. V dalších případech se ženy alespoň podílely na rozhodnutí, jak bude s penězi naloženo. Jenom v 11 % případů o tom rozhodovali výhradně muži. V některých muslimských kruzích stále přetrvává oddělování pohlaví ve škole i v práci. Zejména v jižním Egyptě musí dívky často opustit školu jakmile dospějí, aby nemohly přijít do styku s muži. U křesťanů k oddělování podle pohlaví většinou nedochází. Pokud se týče sňatků a rozvodů, všechno závisí na náboženské příslušnosti. Křesťané respektují náboženská přikázání, která dovolují mužům mít jen jednu manželku a nepřipouštějí rozvody s výjimkou mimořádných případů jako je konverze k jiné víře nebo cizoložství. Muslimové mohou mít až čtyři ženy (pokud jim zajistí stejnou životní úroveň) a mohou se s nimi rozvést jednoduchou formulí „Rozvádím se s tebou“, což říkají při 3 různých příležitostech v přítomnosti svědků. Žena nemá právo se rozvést se svým manželem, jestliže si vzal druhou ženu a nebylo to uvedeno ve smlouvě. Může sice žádat soud, aby prodělal její případ, ale soudce by povolil rozvod jedině v tom případě, že by to bylo v zájmu rodiny.

V některých egyptských církvích ženy mohou pracovat jako diakonky nebo na církevních úřadech. Zkušené křesťanky duchovně vedou ostatní. Napsaly několik významných teologických knih a některé vystupují i na národních a mezinárodních konferencích.

Milióny egyptských dětí se rodí v chudobě, podvýživa v dětství jim způsobuje celoživotní problémy. Některé rodiny jsou na tom tak špatně, že musí nechat své děti pracovat i tam, kde je to pro ně nebezpečné. Mnohé děti v chudých předměstích velkých měst žijí v podstatě na ulici. Děti zůstávají často negramotné, dívky se musí v mladém věku provdat a často snášet špatné zacházení. Všechny egyptské církve se velice zajímají o situaci dětí a mnohé ženy působící v církevní službě dobrovolně pomáhají nejchudším. SDM je v Egyptě neformální mezinárodní společenství žen různých vyznání.

Nedostatek vody z Nilu pro Egypt?

(situace v r.2011)

Nil, který je již 3000 let tepnou života a zemědělství nebude moci zřejmě v budoucnu do- dávat dostatek vody.

1. faktor – růst obyvatelstva

v r.2010 bylo 80 milionů obyvatel, průměrně 3 děti na 1 ženu. V r.2025 se očekává stav 100 milionů. Problém nedostatku vody se zvyšuje a bude potřeba vypěstovat více plodin.

2. faktor – málo použitelných ploch

1 milion m² plochy státu, ale jen 35000 km² (3,5 %) je obydlené a zastavěné. Jen 4 % půdy jsou úrodná (údolí Nilu včetně delty).

3. faktor – použití vody

Egyptská vláda rozšiřuje zemědělskou půdu tím, že zavlažuje pouštní oblasti (z jezera Nasser nad Asuánskou přehradou). To přináší další problémy. Voda se z 95 % získává z Nilu, který čerpá ze svých vlastních rezervoárů. Zemědělství využívá 85 % pitné vody. Zavlažovací metody jsou nerentabilní. Výnos z 1 hektaru v údolí Nilu se rovná výnosu 100 hektarů ze zavlažované pouště. V r.2009 byla spotřeba pitné vody na člověka za rok 860 m³, a měla by se snížit do roku 2017 na 582 m³.

4. faktor - stoupání hladiny moře na základě změn klimatu

Delta Nilu jsou „zelené plíce“ Egypta, místo k životu 2/3 Egyptanů a místo 45 % zemědělské produkce. Pokud by se v 30-40. letech zvedla hladina moře o 1m, zatopilo by se 15 % země v deltě, zničilo by se mnoho pozemků, muselo by se přestěhovat asi 6 milionů lidí, zvedla by se nezaměstnanost (s úbytkem orné půdy), byla by postižena infrastruktura některých měst (Alexandrie, Rosette a Port Said), byly by zatopeny turisticky zajímavé pláže, zhoršila by se kvalita vody v lagunách, došlo by k zasolení (zničení plodnosti) některých oblastí, zvýšila by se politická a sociální nestabilita – v zemi je 41 % lidí žijících pod hranicí bída.

V současné době je užívání pitné vody na maximální hranici. Stavět odsolovací zařízení na mořskou vodu je příliš drahé.

Jedno řešení navrhuje odklonit část Nilu a vytvořit nové zavodněné údolí.

5. faktor – Nil nepatří jen Egyptu

Nil protéká asi 10 % afrického kontinentu, vedle Egypta Súdánem, Eritreou, Etiopií, Keňou, Ugandou, Kongem, Rwandou, Burundi a Tanzanií. Nejdůležitější prameny Nilu jsou Bílý Nil (pramení ve Rwandě) a Modrý Nil (pramení v Etiopii). Stékají se u Chartúmu

(hl. m. Súdánu). Komu patří Nil? V r. 1959 bývalá britská koloniální moc rozdělila bezohledně vodu Nilu mezi Egypt (66 %) a Súdán (22 %). O zbytek (12 %) se dělí další jmenované státy, které volají po nové smlouvě a spravedlivějším rozdělení. To zvyšuje politické napětí mezi Egyptem a sousedy po Nilu.

6. faktor – politický vývoj v Súdánu

Mezi Severním a Jižním Súdánem je silné napětí, tématem je voda Bílého Nilu a dodatečně i naftová pole.

Řešení? Egypt musí uvažovat racionálně a snížit spotřebu. Doporučuje se kapková závlaha, kropení v noci, opravy a zřízení podzemního vedení vody, aby se zabránilo úniku vody, efektivnější hospodaření na zemědělské půdě, pěstování plodin, které nevyžadují tolik zalévání. Snažit se tak předejít konfliktům se sousedními zeměmi kolem Nilu.

Důstojné jídlo paní Ghalie

Nový pořad jedné soukromé egyptské televize přináší recepty z káhírských chudinských čtvrtí. Hvězda vysílání nesytí jen žaludky lidí bez prostředků, ale také jejich ducha

Malá plotýnka posazená na propanbutanovou láhev, otřískané hliníkové hrnce bez uch, řada poškrábaných umělohmotných misek, rezatá lednička. Typická scenérie, jak ji ve své kuchyni zažívá milion káhírských chudých obyvatel. Po Mubarakově pádu je vidět v televizi několikrát týdně hodinová show „paní Ghalie“. Tato paní ukazuje divákům, jak lze i s velmi malou finanční hotovostí důstojně vařit. To je klíčem k úspěchu v zemi, kde Egypťané říkají: Maso jím jen ve svých snech nebo o svátcích. Vysílání je jedinečné ne pro „vybavení kuchyně“, ale pro samu paní Ghalii. 33letá Ghalia Alia Mahmoud je kuchařskou hvězdou, přestože je typickou káhírskou matronou z chudé čtvrti. Plná humoru, nebere si servítky. Identifikují se s ní 4 z 10 obyvatel Egypta, kteří musí vyjít denně s částkou rovnající se zhruba 1 euru. Mnoho lidí přinese na konci měsíce domů 100 euro. V televizním studiu to vypadá stejně jako u paní Ghalie doma. „V našem domě se musí za 4 euro uživit 10 lidí,“ říká Ghalia. „Když jídlo pro všechny nestačí, přiliji vodu, aby se na každého dostalo alespoň něco,“ cituje svou matku.

Dnes před televizním pořadem vařila pro svou rodinu – za něco víc než 1 euro nasytila manžela i 3 děti. Koupila 1 kilo brambor, půl kila rajčat, čtvrt kila cibule a půl kila rýže. Tak něco ušetřila a bude si moci na konci týdne koupit půl kila masa. Dnes peče ve studiu cosi jako pizzu, na těsto strouhá kozí sýr. Přitom divákům vypráví, jak je důležité vydávat peníze

nejen na jídlo, ale také něco odložit stranou na vzdělání dětí. „Raději jedno jídlo vynechejte,“ radí, „a kupte dětem tužky a sešity, protože ony jsou vaší jedinou nadějí, jak jednou z bídy vybědnout.“ Mezitím se dotýká i politiky: „pokud nezískáš své jídlo čestným způsobem, ale korupcí, bude jednou tvoje polévka přesolená.“ Nebo „je jedno, jestli jsi muslimka nebo křesťanská Koptka, všechny vaříme stejně.“

V této show je všechno hodně hlasité a pestré. Někdy si vezme s sebou i sousedy; to pak sedí celá rodina na zemi kolem nízkého stolku a hněte těsto a vaří (peče), jak paní Ghalia vykládá svůj recept. Jednou dokonce při narození režisérova syna uspořádala staroegyptskou slavnost s vyháněním zlých duchů.

„Při vaření je potřeba mít dobré srdce, aby duše kuchaře mohla vejít do pokrmu, který připravuje. Můžeš vydat na jídlo spoustu peněz a nakonec to ani dobře nechutná, ale také můžeš z mála udělat velmi chutné jídlo,“ dušuje se. „Můžeš mne kritizovat, to je v pořádku. Nevysmívej se ale nám (chudým), to nesnáším. Za bídu se nestydím. Dělam všechno, abych ušetřila, abych se z nedostatku vyškrala ven.“

Takový pořad by nebyl dříve možný - až po revoluci je vysílán ze soukromé stanice. Stoupá i počet facebookových fanoušků. Dokonce jí někdo napsal, že by měla kandidovat v příštích prezidentských volbách. Po 40 odvysílaných pořadech je Ghalia stále svá. Jezdí do televize autobusem, nemá makeup, nakupuje suroviny pro svůj pořad ve své chudinské čtvrti a s prodejci smlouvá o ceny jako dřív.

Když jí německá reportérka vyprávěla, že v německých kuchařských show stojí suroviny na 1 jídlo až 100 euro, odpověděla paní Ghalia klidně: „S tím bych nasýtila celou naši ulici.“

Recepty

Čočková polévka (pro 4 osoby)

2 šálky červené čočky, 1 velkou mrkev a 1 velkou cibuli v 7 šálcích vody nebo vývaru asi 1/2 hodiny zlehka dusit. Přidat koření - pastu ze 4 stroužků česneku, 1/2 lžičky římského kmínu, trochu mletého chilli nebo papriky, přiměřeně sůl a pepř, dobře rozmíchané v 1/8 l olivového oleje. Čočku zcela rozvařit (nebo rozmixovat), nakonec přidat šťávu z 1 citronu a chvíli nechat stát.

Česnekové brambory (2 porce)

5 velkých vařených a oloupaných brambor opéci na trošce oleje ze všech stran do zlatohněda. Mezi tím si připravíme směs ze 3 větších rozdrcených stroužků česneku a ochutíme octovou esencí (NE octem!!), přidáme 2-3 lžičky egyptského koření nebo soli. Opečené brambory rozštoucháme a přidáme česnekovou směs. Podává se ke grilovanému masu nebo se jí s arabským chlebem (tato placka je i u nás v supermarketech k dostání).

Plněné taštičky

Čtverečky z rozváleného listového těsta poklademe směsí drobně pokrájených sušených fíků smíchaných s trochou hrubě nastrouhaných ořechů a lžičkou sezamových semínek. Tuto směs před použitím opečeme na trošce oleje. Taštičky pečeme při teplotě 180 stupňů asi 30 minut.

Arabská káva

4 moka šálky vody, 4 čajové lžičky dobré mleté kávy, trochu kardamonu nebo muškátového oříšku dobře promícháme a vložíme nejlépe do džezvy (měděné konvičky na vaření kávy). Na mírném plameni přivedeme k varu, ale aby nepřekypělo. Ještě pěnicí rozlijeme do 4 moka šálků. Doporučuje se zejména po bohatém jídle.

Mléčná káva

2 šálky mléka, 2 šálky vody, 6 lžiček mleté kávy a trochu cukru dobře rozmícháme, nalijeme do džezvy nebo podobné úzké vyšší nádoby a na mírném plameni přivedeme k varu. Pěnicí rozdělíme do šálků, nefiltrujeme.

Čaj Nea-Nea (zejména pro horké dny)

Pokrájíme 1 citron na kousky, přidáme 4 šálky vody a trochu cukru. Přivedeme k varu. Vhodíme 1 lžici suchých mátových lístků a necháme 3 až 5 minut louhovat. Pije se přecezený, horký i studený.

VÝKLADOVÉ POZNÁMKY

I. Útočiště v Egyptě

Úvodem

Pro většinu čtenářů Starého zákona se stal starověký Egypt především místem těžkého zotročení Izraelců, ze kterého byli vysvobozeni teprve mocným Božím zásahem. Sestry z egyptského výboru SDM nám užitečně připomínají: v Josefově době byl Egypt pro rozvětvenou Jákobovu rodinu – stejně jako pro mnoho dalších – **útočištěm** v době sucha a hladu. V Ježíšově době, za kruté Herodovy vlády v Judsku – byl Egypt opět útočištěm, jmenovitě pro Josefa, Marii a malého Ježíše. Podle agentury OSN pro uprchlíky Egypt v současnosti přijímá utečence před válkou a násilím ze Súdánu, Somálska i odjinud. S otevřeným srdcem slyšíme od egyptských křesťanek: Je velmi potřeba, abychom se stávali „prameny“ pro ty, kdo zakoušejí „sucho“.

A) I. kniha Mojžíšova (Genesis) 42, 1-7; 46, 1-7

Oba oddíly jsou částí rozsáhlé sbírky tzv. Josefových příběhů (Gn 37-49). Egypt byl pro obyvatele Palestiny zemí obilí a zelených pastvin. V obdobích těžkého sucha se tam museli obracet o pomoc (srov. Gn 12, 10-20; 47, 1-4).

Z mistrně líčených Josefových příběhů vysvítá velmi lidské počínání – rozpory a až i velké násilí. Josefovi sourozenci vydávají svého bratra všanc, prodávají jej do Egypta. Toto vposledu obrací Božím řízením v záchranu mnoha životů (50, 15-26). O Bohu a o věcech víry se odtud dozvídáme často nepřímo, ale se zřetelným úmyslem poučit (45, 1-5).

B) Evangelium podle Matouše 1, 18-21; 2, 13-20

V uvedeném odstavci se zmiňují Josefovy rozpaky nad Mariiným těhotenstvím. Jejich zasnoubení již bylo právním aktem, rovným sňatku. Ještě spolu nežili a Marie očekávala dítě. Vypravěč uvádí, že Josef byl „spravedlivý“, tj. zbožný, dobrotivý. Nechtěl svou provinilou ženu uvést do hanby. Rozhodoval se, že jejich svazek tajně zruší. Došlo však k něčemu neočekávanému. Ve snu přichází k Josefovi Boží posel, anděl. Povzbuzuje ho, ať se nebojí a Marii si k sobě vezme. Naroznému chlapeci má dát jméno Ježíš – Zachránce, Vysvoboditel z hříčů, Immanuel, Bůh s námi (Iz 7, 14; Ž 130, 8 aj.). Na této skutečnosti leží hlavní důraz. Podle Lukášova evangelia 1. kap. s obdobným poselstvím od Boha přichází anděl k Marii. Zde je posílen k činu a dál v životě nasměrován „Davidův syn“ Josef.

Početí z Ducha svatého: v 18 a 20; L 1, 34-35. Je třeba vzít na vědomí četné nábožensko-dějinné obdoby. Tehdy se o mimořádně významných osobnostech soudilo, že se narodili z boha. Z lidské matky, ale bez lidského otce. Řecký spisovatel Plutarch (kolem r. 100 po Kr.) zmiňuje egyptskou víru v boží plození „silou“, „božím duchem“ (Ed. Schweizer NTD, sv. 2, s. 14). Po formální stránce vyznívá vyznání prvotní církve o Ježíši Kristu obdobně, ale jeho vnitřním obsahem je víra Izraele, že Bůh Stvořitel, Duch sv. dává život (Jb 33,4; Ez 37 aj.). On dává lidem děti (Ž 8,3). V tomto smyslu je Ježíš Kristus Boží dítě, Boží syn. Žil a žije v úplné harmonii s Bohem Nedopustil se hříchu. Byl a je Bohu nekonečně blízko (J 8,46; 1 J 3,5; 2 K 5,21; 1 Pa 2,22).

Osvětlujícím je v této souvislosti také vyznání, že věřící v Krista se nenarodili z pozemských otců, ale z Boha (J 1,13). Ani zde není cílem vysvětlit jejich biologický původ, zplození a zrození, ale dosvědčit při nich Boží stvořitelské působení.

Zcela na okraj: vžitý výraz „panna“ o Marii pronikl a vžil se na základě řeckého překladu Iz 7,14. Užitý hebrejský výraz je dívka, mladá žena.

Příběh o vraždění maličkých chlapců v Betlémě a okolí odpovídá podle židovských a římských pramenů Herodovu charakteru. V posledních letech života dal zabít své tři syny. Vydal příkaz k vyvraždění nejpřednějších Židů, který nebyl proveden, protože jej převedlo Herodovo úmrtí. (Komentář J Schniewinda NTD, sv. 2, s. 19).

V 1. a 2. kap. Matoušova evangelia se vykládá nové dění v Ježíši Kristu jako naplnění starozákonních proroctví o příchodu Mesiáše. Nový zákon žije jistotou, že Ježíš je očekávaný Mesiáš. Bůh skrze něj prosazuje svůj plán záchrany a osvobození lidstva.

Egyptské podněty k zamyšlení

1. Jak mluvil Bůh k Josefovi? Jak mluví k nám?
2. Potřebovali jste nebo hledali jste někdy útočiště? Našli jste je? Byli jste potom schopni jít dál?
3. Je vaše církev nebo společenství útočištným místem? Komu můžete útočiště nabídnout? A útulek jakého druhu?

Závěrečná modlitba:

Pane Bože, naše útočiště, oslavujeme tě pro tvou sílu, stálost a důvěryhodnost. Pomáhej nám, ať k tobě hledíme pro ochranu v dobách trápení a obracej nás k jistotě věčného života s tebou. Ukazuj nám, jak nabídnout útočiště, přátelství a praktickou pomoc potřebným. Jak ukazovat k tobě, spolehlivé, ochraňující Skále. V Ježíšově jménu. Amen.

II. Setkání u studny - Jan 4,1-12

Úvodem

Dobové pozadí: Kvůli závistí farizeů, že Ježíšovo hnutí roste, opouští Ježíš se svým kruhem Judsko. Směřují do Galileje. Jdou nejkratší cestou, tj. přes Samařsko.

Nepřátelství mezi Židy a Samařany (či Samaritány): Židé a Samařané měli společné kořeny, společné předky. V tomto příběhu se připomínají praotci Jákob a Josef. V důsledku historických událostí se tyto dvě odnože židovství nejen vzájemně odcizily, ale přímo zneprátelily. Co bylo hlavním sporným bodem? Zda je možné a dovolené uctívat jediného Boha a konat pravou bohoslužbu také v Samařsku, anebo jen v jeruzalémském chrámu. Kvůli předpisům o rituální čistotě Židé a Samařané společně nestolovali.

Překvapující Ježíšovo setkání se Samařankou u města Sychar prolomilo prastaré sociální a náboženské bariéry. Celý děj se odehrává u studny, za pravého poledne. Dva zajímavé detaily:

1. U studní docházelo k setkáním, která vyústovala ve sňatky (Gn 24,10-61; 29,1-20 aj.). Příběh Samařanky má ale společné rysy s příběhem Hagar, Sářiny egyptské otrokyně: Gn 16,1-16. Boží posel záchraně nachází Hagar ve stepi u pramene. Hagarina zkušenost pojmenovává místo jako Studni Živého, který mne vidí. Také se Samařankou u studny jedná v Božím poslu Ježíši slitovný, vidoucí Bůh (podle biblistky Ulrike Bechmannové).

2. Časový údaj o poledni také není náhodný. Tuto informaci obvykle vykladači vztahují k Samařance. Protože prý byla pro svůj podivný život vlastní komunitou odmítána, musela chodit ke studni v nezvyklou dobu, za poledního horka. Egyptské vykladačky i jmenovaná rakouská sestra shodně usuzují, že daný časový údaj „kolem šesti hodin“, tj. o poledni se vztahuje v symbolismu Janova evangelia k Ježíši Kristu. Za poledne v Jeruzalémě Ježíše odmítli představitelé židovstva a navodili jeho odsouzení a popravu (J 19, 14-15). U Jákobovy studny za poledne Ježíše přijala jako proroka a Mesiáše zdánlivě bezvýznamná samařská žena.

Autorky liturgie připomínají na tomto místě význam dobré nezávadné vody pro zdraví a přežití. V současnosti nemá přístup k čisté vodě mnoho milionů lidí. Nošení vody je tvrdá, časově náročná práce, kterou na milionech míst dosud konají většinou ženy. Pokud vodu nezajišťuje pospolitost, vydávají se pro ni nosičky vody i na dlouhé vzdálenosti. Tak tomu bylo i v Ježíšově době.

Rozhovor se Samařankou Ježíš otevírá prosbou o vodu. Uvědoměle překračuje zábrany mezi Židy a Samařany, mezi muži a ženami. Žena zná vlastní tradici. Ptá se, jestli Ježíš může opa-

třit lepší vodu než je ta, co ze studny sloužila jejím lidem déle než tisíc let. Kristus jí vysvětluje, že mluví o vodě a uhašení žízně jako o metaforách, kterými dosvědčuje, kým je.

„Živá“ (hebr. pramenitá) voda je častou starozákonní metaforou, přecházející i do Nového zákona: Iz 12,3; Jr 2,13; Za 14,8; J 7,37-39; Zj 22,1-2.

Kdo od Krista žívou vodu přijímá, sám se pro bližní žívou vodou stává. Ježíš jí ženě nabízí a přeje si, aby o ni – tj. o nový život – stála a o něj ho požádala. Žena chápe, že potom už nebude žíznit a chce tuto vodu mít (v. 15).

Ježíš potom zcela mění téma rozhovoru. Je jím Samařančin manžel, resp. manželé. Ježíš jí rozumí a pomáhá jí, aby si dokonale uvědomila svou situaci a změnila ji. Tradiční výklady neprávem kreslí obraz hříšnice pochybného sexuálního života. Text neobsahuje ani náznak odsudku. V pozadí mohla být instituce tzv. levirátního manželství (Dt 25,5-10). Muž, s kterým žila naposledy, mohl také být její blízký příbuzný, který ze společného života přijímal výhody, ale odmítal vztah legalizovat. O sňatcích tehdy nerozhodovaly ženy, ale muži nebo rodina. Pokud vdovy nebyly bohaté a neměly potomky, stával se pro ně nový sňatek otázkou přežití.

Když Ježíš dvakrát kladně potvrdí ženina slova jako pravdivá, objevuje se její vyznání: patří na Boží stranu. Je Božím prorokem. Žena mu proto ihned předkládá hlavní spornou otázku, dělící Židy a Samařany – otázku o pravém a dovoleném místě pro bohoslužbu. Kristova odpověď vyznívá v duchu izraelské víry. Izrael je z Božího rozhodnutí prostředníkem, skrze který přichází ke světu Boží záchrana (Iz 51,4-5; Ř 3,1-2). Staré diference mezi lidmi už nerozhodují. Podle Krista přítomná doba vyžaduje bohoslužbu, modlitby a vyzývání Boha „v duchu a v pravdě“, tj. v plném spolehnutí na laskavou Boží přítomnost. Když žena projeví svou naději v Mesiášův příchod, přistoupí Ježíš k plnému sebezjevení: Já jsem, který s tebou mluvím (v. 26). Tím rozhovor vrcholí a zároveň končí.

Na scénu vstupují učedníci a učednice s nákupem z města. Nechápu, proč Ježíš mluví se Samařankou. Diví se, ale nekladou mu otázku. Proto se také nic nedozvídají o docela nové situaci, o pádu bariér mezi lidmi (Ga 3,28). Samařanka je před nimi o jeden krok napřed. V duchu svého nového poznání začíná jednat. Zanechává u studny svůj džbán a s ním dosavadní život – jako rybáři, když zanechali u jezera své sítě (Mk 1,17-18). Žena se stává pro obyvatele Sychar misionářkou – pramenem, žívou vodou od Boha. Její svědectví zmocněné Duchem inspiruje posluchače k tomu, aby šli a Ježíše pozvali do svých životů (v. 39-42). Neměl by nám uniknout důraz na Ježíše Krista jakožto Zachránce světa (v. 42; 1 J 4,42; 1 Tm 4,10). Sestry z Egypta vybízejí, abychom se zamysleli nad hlubokým významem tohoto vyznání pro náš současný svět.

(Zpracovala Jana Opočenská)

POHLEDNICE/EGYPT

Umělkyně-malířka Souad Abdelrasoul píše o svém díle:

Bůh je cílem. Cesty k němu jsou různé. To je to, čemu věřím, to je mé krédo. Jako arabská muslimka se cítím poctěna, že mohu svým obrazem přispět k něčemu velkolepému, čemu věřím.

Souad Abdelrasoul se narodila v roce 1974 v Káhiře. V r. 1998 ukončila umělecké studium a v r. 2012 promovala z dějin umění. Její umělecká práce se projevuje v kresbě, malování, sochařství a grafice. Její díla jsou od r. 1998 vystavována, převážně v Egyptě. Ilustruje dětské knížky a pořádá umělecké kurzy pro děti v Egyptě i v jiných zemích. Říká, že ženy jsou jejími „ikonami“. „Nezajímá mne tolik jejich krása jako jejich tajemno, jejich tichá přání a naděje. Má díla jsou výsledkem mé reflexe tajemna, hloubky a spojení žen s prvky života, jako je země, kovy, rostliny... Bílé plátno cítím jako daleký prostor, prodýchám ho a vytvářím své postavy ne jak já chci, ale jak se projevují ve světě.“ Autorka je vdaná a žije a pracuje v Káhiře.

O svém obrazu píše:

Egypt jsem odedávna viděla jako velký lotosový květ, který se rozprostírá od jihu k severu a je obklopený zlatožlutou barvou. To není fantazie, to je realita. Egypt je květ, opěvovaný lidmi starého Egypta, který z něho pil svou duší. Herodot říká ve svém díle o pozeňnaném Egyptě, daru Nilu. Staří Egyptané byli naplněni posvátnou bázní před touto řekou, byla jim svatá. Umělci se jím nechávali okouzlit a znázorňovali Nil jako boha nebo bohyni, často s korunou z lotosu. V jednom faraonském eposu z 19. století před Kristem se říká:

„Buď tobě vzdán dík, Nile! Tryskáš z hloubky země, abys sytil Egypt a zavlažoval jeho pole. Byl jsi stvořen bohem Ra, abys sytil zvířata a dobytek, abys zásoboval vzdálená místa vodou a tišil žízeň. Milovaný bohem země Gebem, opečovávaný Ptahem, bohem stvoření - bez něho by nebylo zemědělství, nebyla by sklizeň pšenice a ječmene, aby se naplnily sýpky. V chrámech se plnost žně slavnostně bude chválit. Kdyby stav vod řeky byl nízký, kdyby vln Nilu bylo poskrovnu, bylo by zemi a lidem, kteří na ní bydlí, ouvej. Život usychá a všichni křičí tak dlouho, dokud nevystoupí záplavy a přinesou radost všude a daleko, aby se všichni mohli smát.“

Takový je Nil - ne jen vodní tok, ale ŽIVOT.

